MÜHF-HAD Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi • Cilt 31, Sayı 1, Haziran 2025, ISSN: 2529-0142, ss. 1127-1137 • DOI:10.33433/maruhad.1591179

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde (FIDIC Kırmızı Kitap 1999 Kapsamında) İşin Askıya Alınması

Suspension of Work in International Construction Contracts (Under FIDIC Red Book 1999)

Musa CAN*

ÖZ

İşin askıya alınması kurumu FIDIC Kırmızı Kitap 1999'ta mühendis veya yüklenici yönünden olmak üzere ikili bir ayrımla düzenlenmiştir. Mühendis tarafından işin askıya alınması halinde, yüklenici işin gecikmesi sebebiyle ek süre ve askıya almanın sebep olduğu masrafları isteyebilecektir. Yüklenici de iş sahibinin ücret ödeme borcuyla ilgili sorunlar olduğunda işi askıya alır veya yavaşlatır ise ek süre ve gecikmenin sebep olduğu masrafları talep edebilecektir. Kırmızı Kitap 1999 m. 8.8'de düzenlenen yüklenicinin işi askıya alma hakkı, mühendisin m. 16.1'deki işi askıya alma hakkından farklı niteliktedir. Çalışmamızda bu farklılık doğrultusunda işin mühendis veya yüklenici tarafından askıya alınmasının koşullarını ve sonuçlarını irdeledik.

Anahtar Kelimeler: FIDIC, Kırmızı kitap, İnşaat sözleşmesi, Askıya alma.

ABSTRACT

In the FIDIC Red Book 1999, the suspension of the work is regulated in a binary manner, either by the engineer or by the contractor. If the work is suspended by the engineer, the contractor may claim additional time and costs caused by the suspension. If the contractor suspends or slows down the work when there are problems with the owner's obligation to pay wages, the contractor may claim additional time and the costs caused by the delay. The contractor's right to suspend the work regulated under Article 8.8 of the Red Book 1999 is different from the engineer's right to suspend the work under Article 16.1. In our study, we examined the conditions and consequences of the suspension of the work by the engineer or contractor in line with this difference.

Keywords: FIDIC, Red book, Construction contract, Suspension.

* Öğr. Gör. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Ferizli MYO Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, ORCID: 0000-0001-8252-4307

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Musa CAN

E-posta/E-mail: musacan@subu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 25.11.2024 **Kabul Tarihi/Accepted:** 05.12.2024

How to cite this article/Atıf için: Musa Can, 'Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde (FIDIC Kırmızı Kitap 1999 Kapsamında) İşin Askıya Alınması' (2025) 31 (1) Prof. Dr. Havva Güzin Üçışık'a Armağan Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 1127-1137. DOI: 10.33433/maruhad.1591179.

GİRİŞ

FIDIC Kırmızı Kitap 1999[1] m. 8.8 uyarınca mühendis, sebep göstermek zorunda olmaksızın herhangi bir zamanda işlerin bir kısmının veya tamamının ilerlemesi hususunda yükleniciye askıya alma talimatı verebilir.

Yüklenici de ücret ödeme borcunun teslimden önce muaccel olduğu sözleşmelerde, ücret ödeme borcunu iş sahibinin ifa etmediği gerekçesiyle işi askıya alabilir[2]. Bu hakkın kullanımı, madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere, işin yapımını tamamen durdurmak ya da işin yapım hızını düşürmek şeklinde olabilir[3].

Türk hukukunda işin askıya alınması hususunda Kırmızı Kitap'taki düzenlemeye benzer nitelikte hükümler olduğu görülmektedir. Nitekim inşaat sözleşmesinde muaccel bedel alacağı ödenmeyen yüklenici, TBK m. 97 hükmü[4] uyarınca "ödemezlik def'i" hakkını kullanarak işi geçici olarak askıya alabilme imkanına sahiptir[5]. TBK m. 479 hükmünde[6] iş sahibinin ücret ödeme borcunun eserin teslimi anında muaccel olacağı düzenlense de büyük inşaat sözleşmelerinde genellikle hak edişler, birer aylık dönemler için yapılan iş ve harcanan malzeme miktarı göz önüne alınarak geçici olarak düzenlenir[7]. Yüklenici, iş sahibinin ücret ödeme borcunda temerrüde düşmesi sonucunda işi askıya alabilir. Bu durum yüklenicinin işi devam ettirmesine engel olacak şekilde katlanılamaz hâle gelirse yüklenici sözleşmeyi feshedebilir[8]. Ancak işin askıya alınması, ödenmemiş ücretin tutarına göre orantısız bir durum olarak görünürse hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık teşkil edeceğinden yüklenici bu nedenle yol açtığı zararı tazmin etmekle sorumlu olacaktır[9]. Diğer bir ifadeyle sözleşmede kararlaştırılan ücretin ödenmemesi ve ödenmeyen bu miktarın yüklenicinin tahammül gücünü aşması halinde, yüklenicinin TBK m. 97 gereği işe devam etmesi beklenmemelidir. Bu noktada yüklenici, iş sahibinin zararına olmayacak şekilde makul bir süre işi askıya alıp temerrüt şartları oluşması durumunda alacağının faiziyle ödenmesini bekleyebileceği gibi TBK m. 125[10] kapsamında

1 FIDIC; Uluslararası Müşavir Mühendisler Federasyonu'nun Fransızca karşılığı olan Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils'in baş harflerinden oluşan bir meslek kuruluşudur. Çalışmamızda, ilgili kuruluşun yayımlamış olduğu FIDIC Kırmızı Kitap 1999 versiyonu inşaat sözleşme koşullarından bahsederken kısaca "Kırmızı Kitap" ifadesini kullanmayı tercih ettik.

2 Doruk Gönen, *İnşaat Sözleşmesinde Bedel* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 261.

3 Kırmızı Kitap m. 16.1.

4 TBK m. 97: "*Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir.*"

5 İbrahim Kaplan, *İnşaat Sözleşmeleri Hukuku ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri* (2. Baskı, Yetkin Yayınları 2019) 241.

6 TBK m. 479: "İş sahibinin *bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur. Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur.*"

7 Emre Gökyayla, *Eser Sözleşmesinde Ek İş ve İş Değişikliği* (Vedat Kitapçılık 2009) 243–244.

8 Yargıtay, yüklenicinin ödemeleri eksik alması halinde işi askıya alma ve sözleşmeyi feshetme hakkı olduğuna hükmetmiştir. Bkz. Yargıtay 15 HD, E 2004/2914 K 2005/159, 06/05/2022.

9 Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2* (11. Baskı, Beta Basım Yayın 2022) 1154.

10 TBK m. 125: "*Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir.*
Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa

sözleşmenin feshi hakkını da kullanabilir[11]. Ayrıca yüklenici ücret alacağını tahsil edemeyeceği kanaatindeyse TBK m. 98'e[12] dayanarak ifadan kaçınabilecektir. İlgili hüküm, borçlunun muaccel nitelikteki borcunu ifa etmesi hâlinde karşı alacağına ulaşamayacağı konusunda tereddütleri olan ve TBK m. 97'deki ödemezlik def'inden de yararlanamayan borçluya, borcunu ifadan kaçınma olanağı vermektedir[13]. Ancak alacağın yeterli güvenceye bağlandığı veya ifa güçsüzlüğünün açıkça geçici nitelikte olduğu durumlarda TBK m. 98 hükmü uygulanamaz[14]. Türk hukukundaki düzenlemeden farklı olarak Kırmızı Kitap'ta bu şekilde bir şart bulunmamaktadır. Bununla birlikte TBK m. 98'e göre güvence vermeyen iş sahibine karşı yüklenicinin, sözleşmeden dönme imkanı da vardır. Bu durum, Kırmızı Kitap'ın ilgili düzenlemeleriyle benzer niteliktedir.

Bu bağlamda Kırmızı Kitap 8.8. ve 16.1. maddelerinde düzenlenen işin askıya alma hakkının koşulları ve sonuçları incelenecektir.

I. İŞİN ASKIYA ALINMASININ KOŞULLARI

Taraflar arasındaki risk dağılımı, Kırmızı Kitap'taki en önemli hususlardandır. Taraflar, risk dağılımını dengeleyebilmek için sözleşme ile karşılıklı sorumluluk alabilirler. Bu noktada iş sahibi yükleniciden yapılacak işe ilişkin garanti isteyebilirken, yüklenici de kendisine yapılacak ödemeyi garanti altına almak için iş sahibinin ödeme gücünün ispatını talep edebilir[15].

A. MÜHENDİSİN İŞIN ASKIYA ALINMASINA İLİŞKİN TALEP HAKKI

Mühendisin herhangi bir sebep göstermeksizin işi askıya alma hakkı bulunmaktadır[16]. Kırmızı Kitap'ın 8.9. maddesinde düzenlenen işi askıya alma yetkisi yalnızca mühendise tanınmış olup, iş sahibinin işin askıya alınmasını istemesi durumunda bunu mühendisten talep etmesi gerekir. Yüklenici, mühendisin askıya alma talimatına rağmen işe devam etmesi halinde meydana gelecek zararlardan sorumlu olacaktır[17].

edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.
Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir."

11 İlker Hasan Duman, *İnşaat Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2021) 979.

12 TBK m. 98: "*Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflas etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir.*
Hakkı tehlikeye düşen taraf, ayrıca uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeden dönebilir."

13 Gönen (n 3) 251.

14 M Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1* (18. Bası, Vedat Kitapçılık 2020) 374; Safa Reisoğlu, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25. Bası, Beta Yayıncılık 2014) 355.

15 Diogoye Wathie, *FIDIC (Kırmızı Kitap-1999) Çerçevesinde Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde Yüklenicinin İşi Zamanında Tamamlaması ve İş Sahibinin Kabulüne Hazır Hale Getirme Yükümlülüğü* (Aristo Yayınevi 2018) 42.

16 Kırmızı Kitap m. 8.8.

17 Hakan Acar, *FIDIC Uluslararası İnşaat Sözleşmeleri Kırmızı Kitap (1999)* (Adalet Yayınevi 2015) 49.
Mühendisin işi askıya alma talimatı vermesi için haklı bir sebebi bulunması gerekmez. Bkz. Ziya Akıncı, *Milletlerarası İnşaat Sözleşmeleri* (2023) 113–114.

İlgili maddede askıya alınma talimatının verilmesi ve bu talimata riayet edilmesi hususlarında süre sınırlaması getirilmemiştir. Dolayısıyla mühendis yüklenicinin belirli bir süre içerisinde veya derhal işi askıya alınmasını şart koşarak, işi durdurma talimatı verebilir[18]. Ancak bu durumun kötüye kullanılmaması icap eder.

Kırmızı Kitap'ta işin askıya alma halinin açık olduğu durumda talimat yükümlülüğünün bulunduğuna dair bir düzenleme bulunmamaktadır[19]. Ancak işin askıya alınma sebebi açık olmasına rağmen yüklenici işe devam ederse bundan kaynaklanan zarardan sorumlu olacaktır. 2017 baskı Kırmızı Kitap'ta mühendise askıya almanın tarihini ve nedenini belirtme yükümlülüğü getirilmiştir[20].

Mühendis zorunlu olmasa da askıya alma nedenini de bildirebilir. Sebep bildirildiği ve yüklenicinin sorumluluğunda olduğu oranda Kırmızı Kitap'ın m. 8.9, 8.10 ve 8.11. fıkraları uygulanmayacaktır[21].

B. YÜKLENİCİNİN İŞİN ASKIYA ALINMASINA İLİŞKİN TALEP HAKKI

Kırmızı Kitap m. 16.1'e göre, mühendisin m. 14.6 maddesi kapsamında ara ödemeleri vermemiş olması yahut iş sahibinin m. 2.4 maddesi kapsamında ödeme gücünü ispat etmemiş olması ya da iş sahibinin m. 14.7'de düzenlenmiş olan ödeme hükümlerine uymamış olması hallerinde yüklenici işi askıya alabileceği hususunu mühendise ihtar edecektir[22]. Nitekim Kırmızı Kitap m. 14.6 kapsamında mühendis ara ödeme belgesini düzenleyerek iş sahibine vermelidir. Mühendisin bu hususta ki görevi, özel şartlarda değişiklik yapılmadığı müddetçe kesindir. Buna göre mühendis, yüklenicinin hazırlamış olduğu hesap raporunu 28 gün içerisinde inceleyerek, kendi kanaati doğrultusunda karar verecektir[23]. Aksi halde yüklenici işi askıya alma hakkını kullanabilecektir.

Mühendis sözleşme hükümlerine göre hak ediş belgelerini düzenlemekten imtina ederse, yüklenici iş sahibine göndereceği bir ihbarname ile 21 günden az olmamak üzere vereceği süre için işin askıya alınabileceğini veya işin hızının azaltılacağını bildirebilir. Yüklenici, hak ediş belgelerini alana kadar veya ödeme yapılana kadar bu halin ihbarnamede belirtildiği şekilde süreceğini bildirebilir[24]. Yüklenicinin ihbarda bulunması ve hak ediş belgelerini düzenlenmesi için beklenmesi gereken bir süreden bahsedilmemiştir. Bu durumda ödemenin yapılması gereken zamanda ödemenin muaccel olduğu kabul edilerek, yüklenicinin bu durumda bir seçimlik hak olarak ihbarname düzenleyerek işi askıya alma hakkının doğacağı kabul edilmektedir[25].

18 Ellis Baker and others, *FIDIC Contracts: Law and Practice* (Routledge 2009) 233.

19 FIDIC, *The FIDIC Contracts Guide* (1st edn, 2000) 179.

20 2017 Kırmızı Kitap m. 8.9.

21 Kırmızı Kitap m. 8.9.(2).

22 Michael D Robinson, *A Contractor's Guide to the FIDIC Conditions of Contract* (1st edn, Wiley-Blackwell 2011) 57.

23 Necip Türegün, 'FIDIC Açısından İnşaat Sözleşmeleri', *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici – İşletmeci Mühendis ve Hukukçular için Ortak Seminer)* (3. Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1996) 274.

24 FIDIC (n 20) 286–287.

25 Acar (n 18) 51-52.

2017 baskı Kırmızı Kitap ile önceki baskılardan farklı olarak, iş sahibinin nihai ve bağlayıcı mühendis ve DAB[26] kararına uymaması halinde yükleniciye işi askıya alma hakkı verilmiştir[27].

II. İŞİN ASKIYA ALINMASININ SONUÇLARI

Yüklenici ödemelerin zamanında yapılmaması halinde bazı haklara sahip olacaktır[28]. Örneğin iş sahibinin ücret ödeme borcunu yerine getirmediği durumlarda yüklenicinin sorunu tahkime kadar götürerek cebri icra ile tahsil etmeye çalışması, sözleşmenin ifası aşamasındaki masraflar açısından makul olmadığından yükleniciye işi askıya alma hakkı verilmiştir[29]. Bu hak, yüklenicinin sözleşmeyi sona erdirme hakkının bir ön şartı değildir.

İşin askıya alınmasının sonuçları yüklenici ve mühendis yönünden ayrı maddelerde düzenleme altına alınmıştır. Buna göre mühendisin işi askıya alınmasının sonuçları m. 8.9, m. 8.10, m. 8.11 ve m. 16.2. maddelerde düzenlenmiştir. Yüklenicinin işi askıya almasının sonuçları ise m. 16.1 ve m. 16.2'de düzenlenmiştir.

A. MÜHENDİSİN İŞI ASKIYA ALMASININ SONUÇLARI

Mühendis tarafından işin askıya alınması halinde, Kırmızı Kitap m. 8.8'de belirtildiği üzere, 8.9, 8.10 ve 8.11. maddelerinin uygulanması durumunda askıya alma sebebinin işverenden mi yoksa yükleniciden mi kaynaklandığına göre sorumluluk şekillenecektir. Dolayısıyla yüklenici kendisinden kaynaklanan bir sebeple işin askıya alınmasına neden olmuşsa ek süre ve askıya alma nedeniyle yaptığı masrafları talep etme hakkı bulunmayacaktır. Ancak yüklenici, m. 8.8 (işin askıya alınması) doğrultusunda mühendisin talimatlarına uyduğu ya da işi yeniden başlattığı için herhangi bir gecikmeye uğrarsa, yüklenici kaybetmiş olduğu süreyi ek süre olarak talep edebilir. İlaveten yüklenici maliyet hakkına da sahip olur[30].

Yüklenici kendisine mühendis tarafından verilen askıya alma talimatına uyması sonucu işin tamamlanmasında bir gecikme ve/veya bunun sonucu olarak ek bir masraf ortaya çıkarsa tekrar işe başladığı andan itibaren ek süre ve/veya masraf talebinde bulunabilir[31].

Askıya alma talimatı halinde yüklenici işlerin söz konusu kısmını veya tamamını herhangi bir bozulma, kayıp veya hasara karşı koruyacak, depolayacak ve emniyete alacaktır[32].

26 DAB kavramı, Kırmızı Kitap'taki Uyuşmazlık Hakem Kurulunu ifade eder.

27 Zeynep Sözen, *FIDIC Güncellenmiş Kırmızı Kitap (2017) Kapsamında Yüklenicinin Hakları* (Legal Yayıncılık 2023) 77.

28 Nedim Uyanık, *Yapım İşleri Genel Şartnamesi ve FIDIC Kırmızı Kitap Genel Şartlar'a Göre İnşaat Sözleşme Yönetimi* (3. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 607.

29 Ellis Baker and others, *FIDIC Contracts: Law and Practice* (Routledge 2009) 454.

30 Kırmızı Kitap m. 8.9.(b).

31 Nael G Bunni, *The FIDIC Forms of Contract* (3rd edn, Blackwell Publishing 2005) 540.

32 Kırmızı Kitap m. 8.8.(1).

İşin askıya alınması süresince yüklenicinin masrafları en aza indirmesi gerekir. Bu durumda yüklenicinin masrafları azaltması beklenirken, işe başlamaya hazır halde olması da gerekir[33].

Yüklenicinin kusurlu davranışı sebebiyle gecikme olması halinde yahut kusurlu yapılan işlerin düzeltilmesi sebebiyle ek masraf ortaya çıkarsa yüklenicinin bu zarar kalemlerini talep edebilmesi mümkün değildir. Benzer şekilde yüklenicinin işi askı döneminde muhafaza yükümlülüğünü aykırı davranması sebebiyle bir zarar ortaya çıkarsa yüklenici bunların karşılanmasını talep edemez[34].

Mühendis, söz konusu bildirimi almasına müteakip m. 3.5 (tespit yetkisi) doğrultusunda hareket ederek bu hususlara ilişkin karar verecek veya anlaşma sağlayacaktır[35].

Yüklenici modelleme, işçilik ya da malzeme hatasından doğan sonuçların telafisi için veya m. 8.8 (işin askıya alınması) doğrultusunda gerekli olan koruma, muhafaza ya da güvencenin temin edilmemesi dolayısıyla doğan sonuçların telafisi için ek süre talep edemeyecek, bunlardan ötürü oluşan ek masraflar karşılığında herhangi bir ödeme alamayacaktır[36].

İş sahibi hak ediş belgesinin düzenlenmesi için gerekli şartların oluşmadığını, yüklenicinin ödemeye hak kazanmadığını, ödemelerin muaccel olmadığını ileri sürebilir. Her ne kadar iş sahibinin mühendis tarafından onaylanan hak edişlerde kesinti yapma hakkı olmasa da iş sahibi kendisinin kesinti yapma hakkı olduğunu düşündüğü durumlarda hak ediş belgesinde belirtmek kaydıyla kesinti yapabilir[37]. Yüklenici hak ediş ödemesi sebebiyle talep edebileceği tazminatları, ihbarnamenin iş sahibine ulaştığı andan itibaren değil, ödemenin yapılması gereken zamandan itibaren talep edebilecektir[38].

Yüklenici, iş sahasına teslim edilmemiş olan iş makineleri ve/veya malzemelerin (askıya alınma tarihindeki değerler üzerinden) ödenmesini belirli durumlarda talep edebilir: İş makineleri üzerindeki çalışma veya iş makineleri ve/veya malzemelerin teslimatı 28 günden fazla süreyle askıya alınmışsa yahut iş makineleri ve/veya malzemelerin mühendisin talimatları gereğince yüklenici tarafından iş sahibinin mülkü olarak belirlenmiş olması halinde yüklenici bu hakka sahip olacaktır[39].

Yüklenici, işin askıya alınmasının 84 günden daha uzun sürmesi halinde, işi sürdürmek için mühendisten izin isteyebilir. Mühendisin 28 gün içerisinde izin vermemesi halinde yüklenici işi sürdürmek için mühendisten tekrar izin isteyebilir. Mühendisin 28 gün içerisinde de izin vermemesi halinde yüklenici bu askıya alınmayı, m. 13 (değişiklik ve uyarlamalar) uyarınca ve işin durdurmadan etkilenen parçaları açısından ihmal olarak değerlendirebilir. İşin tamamının etkilenmesi halinde yüklenici, m. 16.2 (yüklenici tarafından fesih) uyarınca fesih bildiriminde bulunabilir[40]. Dolayısıyla

33 Akıncı (n 18) 158–159.
34 Acar (n 18) 50.
35 Kırmızı Kitap m. 8.9.(2).
36 Kırmızı Kitap m. 8.9.(3).
37 Kırmızı Kitap m. 2.5.
38 Acar (n 18) 52.
39 Kırmızı Kitap m. 8.10.
40 Kırmızı Kitap m. 8.11.

yüklenici, bildirimde bulunmak suretiyle sözleşmeyi derhal feshedebilecektir[41]. Yükleniciye işin askıya alınmasından 112 gün sonra, sözleşmeden dönme hakkı sadece işin tamamının askıya alınması halinde söz konusu olacakken, sözleşmenin kısmen askıya alınması halinde ise Kırmızı Kitap m. 16.2 uyarınca yüklenicinin dönme hakkı söz konusu olmayacaktır[42].

Burada önemli olan husus, söz konusu askı döneminde ortaya çıkan masrafların kim tarafından karşılanacağıdır. Zira sözleşme konusu mevcut eserin korunması talebi karşısında yüklenicinin yaptığı masrafların iş sahibi tarafından karşılanıp karşılanmayacağı önemli bir sorundur[43]. Bu kapsamda yüklenici işin durması sebebiyle maruz kaldığı tüm masrafları iş sahibinden isteyebilir[44].

Yüklenicinin işi askıya alması onun fesih ve geç ödemeyle ilgili haklarından vazgeçtiği anlamına gelmeyecektir. İlaveten yüklenici fesih hakkını kullandığında, tarafların anlaşmak suretiyle fesih beyanını geçersiz kılmalarının önünde bir engel yoktur[45].

B. YÜKLENİCİNİN İŞİ ASKIYA ALMASININ SONUÇLARI

Kırmızı Kitap'ın m. 14.7 uyarınca ön ödeme, ara ödeme ve kesin hak edişte ücretin ifa zamanı ile ifa yeri düzenlenmiştir. İş sahibinin ücret ödeme borcunu ifa ederken Kırmızı Kitap'ın m. 14.7 kapsamında düzenlenmiş olan ifa zamanına ve ifa yerine uygun bir şekilde ifa yapması gerekmektedir. Bu kapsamda iş sahibinin söz konusu hükümlere uymamış olması halinde yüklenici işi askıya alabilecektir.

Kırmızı Kitap m. 2.4 uyarınca iş sahibinin ödeme gücünü ispat etmesine ilişkin talepte bulunmasına rağmen iş sahibinin bu talebi yerine getirmemesi hali de işi askıya alma sebebidir[46]. Yüklenici, iş sahibinin ifa güçlüğü durumuna önlem mahiyetinde, iş sahibinden herhangi bir zamanda sözleşme ücretini ödemesine olanak tanıyacak mali hazırlıkların yapılmış olduğuna ilişkin makul kanıtlar sunmasını talep edebilecektir. Yüklenicinin bu talebine rağmen iş sahibinin mali düzenlemelerine ilişkin makul kanıtları belirlenen sürede verememesi yüklenici için bir fesih sebebi olacaktır[47]. Bu noktada yüklenici öncelikle inşaat işini askıya almak suretiyle ifadan kaçınabileceği gibi m. 16.2 (yüklenici tarafından sona erdirme) maddesi uyarınca da sözleşmeyi feshedebilecektir.

Kırmızı Kitap m. 2.4'te düzenlenen ödeme gücünün ispat edilmesi talebi TBK m. 98 hükmü ile uyumludur. Nitekim TBK m. 98 kapsamında yüklenici, iş sahibinden ücret alacağını güvence altına almak için güvence talep edecek, iş sahibinin de bu talebi yerine getirmemesi durumunda ifadan kaçınabilecek veya sözleşmeden dönebilecektir. Kırmızı Kitap'ta TBK m. 98'den farklı olarak, iş

41 Kırmızı Kitap m. 16.2.(2).

42 Akıncı (n 18) 114.

43 Wathie (n 16) 91.

44 Ayrıca uygulanacak hukuka uygun olarak, yüklenicinin gecikilen süre içerisinde fiyat artışlarını ve ek süre istemesi mümkündür. Bkz. Akıncı (n 18) 114–115.

45 FIDIC (n 20) 286.

46 Lukas Klee, *International Construction Contract Law* (2nd edn, Wiley Blackwell 2018) 311.

47 Zeynep Sözen, *FIDIC Genel Koşullarından Örneklerle İnşaat Sözleşmelerinin Yönetimi* (Legal Yayıncılık 2015) 195.

sahibinin ifada güçsüzlüğe düşmesi, iflas etmesi yahut hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması şartları aranmaktadır. Kırmızı Kitap'ta ise yüklenicinin bunu talep etmesi yeterli olacaktır[48].

Yüklenici, işi askıya almadan 21 gün öncesinden ihtarı göndermesi gerekmektedir. Ayrıca yüklenici ilgili ihtarı, Kırmızı Kitap m. 1.3 hükmüne uygun bir şekilde düzenleyip göndermelidir[49].

Yüklenicinin bu fiili, m. 14.8 (ödemelerde gecikme) kapsamında sahip olduğu gecikme faizi talep etme hakkına ve m. 16.2 (yüklenici tarafından fesih) kapsamında sahip olduğu fesih hakkına halel getirmez[50].

Kırmızı Kitap m. 16.1.3 uyarınca, yüklenici sözleşmeyi feshetmeden önce, ilgili ara ödeme belgesini düzenlenip iş sahibine verilmelidir. Kırmızı Kitabın m. 2.4 kapsamında iş sahibince ödeme gücü ispat edilir ya da Kırmızı Kitabın m. 14.7 gereği yükleniciye ödeme yapılırsa yüklenicinin mümkün olan en kısa süre içerisinde normal çalışmasına dönmesi gerekir. İşin başlangıç tarihinden geçici kabul belgesinin düzenlenmesine kadar olan dönemde işler ve malzemeler açısından yüklenicinin özen yükümlülüğü bulunmaktadır[51]. Yüklenicinin mümkün olan en kısa süre içerisinde normal programına uygun bir biçimde çalışmasına dönmesi de özen yükümlülüğü kapsamındadır.

Yüklenici, işin işbu madde uyarınca askıya alınması ya da çalışma hızının düşürülmesi dolayısıyla herhangi bir gecikmeye uğrarsa ve/veya maliyete maruz kalırsa mühendise bildirimde bulunarak m. 20.1 (yüklenicinin talepleri) kapsamında belirli haklara sahip olur: İşlerin tamamlanması, m. 8.4 kapsamında gecikmiş ya da gecikecek ise ek süre talep etme hakkı yahut maliyetin, makul bir kar ile sözleşme bedeline dahil edilerek ödenmesini talep etme hakkı[52].

Mühendis, söz konusu bildirimi almasına müteakip m. 3.5 doğrultusunda hareket ederek bu hususlara ilişkin tespitte bulunur veya anlaşma sağlar[53].

Yüklenici m. 16.l kapsamında bildirimde bulunmasına rağmen bildirim tarihinden itibaren 42 gün içerisinde makul kanıtlar eline ulaşmazsa iş sahibine 14 gün önceden bildirimde bulunmak kaydı ile sözleşmeyi feshedebilecektir[54].

SONUÇ

Yüklenicinin işin durması sebebiyle yapacağı ek süre ve/veya maliyet talebini mühendis reddederse talep uyuşmazlığa dönüşecektir. Yüklenici bu bildirimi olay ya da durumdan haberdar olduğu ya da haberdar olması gerektiği tarihten itibaren mümkün olan en kısa sürede ve en geç 28 gün içerisinde

48 Mahmut Alper Kılıç, *İş Sahibinin Ücret Ödeme Borcu* (Seçkin Yayıncılık 2023) 277.

49 Acar (n 18) 170.

50 Kırmızı Kitap m. 16.1.(2).

51 Ebru Tüzümen Atik, 'FIDIC Kırmızı Kitap (New Red Book) Kuralları Uyarınca İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu' (2014) XVIII Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 65.

52 Kırmızı Kitap m. 16.1.(4).

53 Kırmızı Kitap m. 16.1.(5).

54 Kırmızı Kitap m. 16.2.(a).

yapmalıdır. Aksi halde yüklenici ek süre ve/veya maliyet hakkını kaybeder ve iş sahibi taleple ilgili her türlü sorumluluktan kurtulmuş olur. Bu bildirimin haricinde yüklenici talebine dayanak teşkil eden detayları 42 gün içerisinde mühendise sunması gerekir. Mühendis, bu talebe 42 gün içerisinde ya da yüklenici tarafından önerilen ve mühendis tarafından onaylanan başka bir süre içerisinde onay vermek veya vermemek şeklinde ayrıntılı yorumuyla yanıt verecektir. Mühendis, taraflar arasında arabuluculuk yapmak suretiyle anlaşma sağlamaya çalışacaktır. Taraflar mühendisin kararından memnun olmazsa taraflardan herhangi biri yazılı olarak DAB'a başvurulabilir. DAB, başvuru kendisine ulaştıktan itibaren 84 gün içinde veya Kurul tarafından istenilen ve taraflarca tasdik edilen süre içinde gerekçelerini belirterek karar verecektir. Taraflardan birinin, DAB kararına karşı 28 gün içinde memnuniyetsizlik bildiriminde bulunması veya DAB'ın 84 gün içerisinde karar verememesi durumunda, taraflar dostane çözüm yoluna başvurabileceklerdir. Dostane çözüm talebine karşı taraf hiç cevap vermese dahi 56 gün beklenmesi gerekir. Aksi halde tahkim talebi reddedilir ya da hakem heyeti bekletici mesele yapabilir. Ancak dostane görüşme isteğine olumsuz yanıt verilmesi ve görüşme isteğinin reddedilmesi halinde, 56 günlük sürenin dolması beklenmeden uyuşmazlığın çözümü için nihai olarak tahkim yoluna başvurulabilir (Kırmızı Kitap m. 20).

Türk hukuku ve Kırmızı Kitap açısından inşaat sözleşmelerinin asli edim borcu olan ücret ödemesinin ifa edileceğine ilişkin güven sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir. Kırmızı Kitap m. 16.1, TBK m. 97 kapsamında ödemezlik def'inin özel bir görünümüdür. Kırmızı Kitap'ta, TBK m. 98 kadar açık bir hüküm bulunmamakla birlikte; hem uyuşmazlık halinde işin askıya alınmayacağı öngörülmekte hem de ödemelerde gecikme halinde yüklenicinin işi askıya alma hakkından söz edilmektedir[55]. KİK'e (4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu) tabi işlerde avans veya hak ediş ödemelerinin gecikmesi halinde, idareye herhangi bir ceza veya tazminat uygulanmamaktadır. Bu sebeple KİK uygulaması Kırmızı Kitap m. 16.1'e benzer şekilde değiştirilebilir. Zira ilgili hüküm benzer durumlarda yükleniciyi öngörülmeyen risklerden uzak tutup yapım maliyetlerini teklif aşamasından başlayarak düşürmektedir[56].

Kırmızı Kitap m. 16.1 kapsamında askıya alma sebepleri vuku bulduğunda yüklenici işi askıya alabilir. İlgili maddede yüklenicinin işi askıya alma hakkının faize ve yüklenicinin sözleşmeyi fesih hakkına etki etmeyeceği de açıkça ifade edilmiştir. Bu husus TBK m. 98 ile uyumludur. Dolayısıyla ücretle ilgili hususlarda askıya alma ve sözleşmeyi feshetme hakları konusunda TBK ve Kırmızı Kitap benzer niteliktedir. Kırmızı Kitap m. 16.2'deki fesih sebepleri, ekseriyetle işin askıya alınmasına yol açabilecek durumların daha ileri aşamalarını temsil etmektedir.

TBK'nın eser sözleşmesine ilişkin hükümlerinde, Kırmızı Kitap m. 8.8'deki gibi işin askıya alınmasına dair herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple uygulamadaki sorunlara çözüm üretebilmek için yüklenicinin ayıp sebebiyle sorumluluğundan (TBK m. 478) sonra gelmek üzere işin askıya alınmasını konu alan TBK'ya madde önerimiz şu şekildedir:

55 S Aslı Budak, 'Türk Eser Sözleşmesi Hukuku Işığında FIDIC Sözleşmeleri' iç Yeşim M Atamer, Ece Baş Süzel ve Elliot Geisinger (eds), *Uluslararası İnşaat Sözleşmeleri ve Uyuşmazlık Çözüm Yolları* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 100–101.

56 Osman Sütçü, 'Yapım İhalelerinde 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ile FIDIC (Kırmızı Kitap) Standart Sözleşmelerinin Karşılaştırmalı Analizi' (Yüksek Lisans, Akdeniz Üniversitesi 2020) 70.

"*5.* İşin *askıya alınması*

MADDE 478a – "İş sahibi *herhangi bir zamanda y*ükleniciye işin *bir kısmının veya tamamının ilerlemesini askıya alma talimatı verebilir. B*öyle bir askıya alma sırasında yüklenici, işlerin söz *konusu kısmını veya tamamını herhangi bir bozulma, kayıp veya hasara karşı koruyacak, depolayacak ve emniyete alacaktır. (f. 1)*

İş sahibi askıya alma nedenini *bildirecektir. Bildirilen sebep y*üklenicinin sorumluluğ*unda olduğu takdirde, iş sahibinin herhangi bir sorumluluğu olmayacaktır. (f. 2)*

Yüklenici, iş *sahibinin işi askıya alma talimatlarına uyması nedeniyle herhangi bir gecikme yaşar ve/veya maliyete maruz kalırsa iş sahibine bildirimde bulunarak ek süre ve/veya bu maliyetin sözleşme bedeline dahil edilerek ödenmesini talep etme hakkına sahip olacaktır. (f. 3)*

Yüklenici modelleme, işçilik ya da malzeme hatasından doğan sonuçların telafisi için veya birinci fıkra *doğrultusunda gerekli olan koruma, muhafaza ya da güvencenin temin edilmemesi dolayısıyla doğan sonuçların telafisi için ek süre talep edemeyecek, bunlardan ötürü oluşan ek masraflar karşılığında herhangi bir ödeme alamayacaktır. (f. 4)*

İşin *askıya alınması doksan* günden (yahut taraflarca *sözleşme ile kararlaştırılmış* süre*den) daha uzun sürmüş olması halinde yüklenici, işi sürdürmek için iş sahibinden izin isteyebilir. İş sahibinin otuz gün içerisinde izin vermemesi ve bu durumdan* işin tamamının *etkilenmesi halinde y*üklenici *fesih bildiriminde bulunabilir (f. 5)".*

Tarafların işi askıya alma hakkı Kırmızı Kitap'ın ilgili maddelerinde sayılan gerekçelerle sınırlıdır. Ancak sözleşmenin esasına uygulanacak hukuka göre yüklenicinin işi askıya alma hakkı mevcutsa yüklenici bu hakkını da kullanabilecektir. Bununla birlikte taraflar, sözleşmenin esasına uygulanacak hukukun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla sözleşme özgürlüğü kapsamında, işin askıya alınması hakkında özel şartlar düzenleyebilir yahut Kırmızı Kitap'ın ilgili hükümlerinde değişiklik yapabilirler.

KAYNAKÇA

Acar H, *FIDIC Uluslararası İnşaat Sözleşmeleri Kırmızı Kitap (1999)* (Adalet Yayınevi 2015).

Akıncı Z, *Milletlerarası İnşaat Sözleşmeleri* (2023).

Baker E and others, *FIDIC Contracts: Law and Practice* (Routledge 2009).

Budak SA, 'Türk Eser Sözleşmesi Hukuku Işığında FIDIC Sözleşmeleri' in Yeşim M Atamer, Ece Baş Süzel and Elliot Geisinger (eds), *Uluslararası İnşaat Sözleşmeleri ve Uyuşmazlık Çözüm Yolları* (On İki Levha Yayıncılık 2016).

Bunni NG, *The FIDIC Forms of Contract* (3rd edn, Blackwell Publishing 2005).

Duman İH, *İnşaat Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2021).

FIDIC, *The FIDIC Contracts Guide* (1st edn, 2000).

Gökyayla E, *Eser Sözleşmesinde Ek İş ve İş Değişikliği* (Vedat Kitapçılık 2009).

Gönen D, *İnşaat Sözleşmesinde Bedel* (On İki Levha Yayıncılık 2016).

Kaplan İ, *İnşaat Sözleşmeleri Hukuku ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri* (2nd edn, Yetkin Yayınları 2019).

Kılıç MA, *İş Sahibinin Ücret Ödeme Borcu* (Seçkin Yayıncılık 2023).

Klee L, *International Construction Contract Law* (2nd edn, Wiley Blackwell 2018).

Oğuzman MK ve Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1* (18. Baskı, Vedat Kitapçılık 2020).

Reisoğlu S, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25. Baskı, Beta Yayıncılık 2014).

Robinson MD, *A Contractor's Guide to the FIDIC Conditions of Contract* (1st edn, Wiley-Blackwell 2011).

Sözen Z, *FIDIC Genel Koşullarından Örneklerle İnşaat Sözleşmelerinin Yönetimi* (Legal Yayıncılık 2015).

Sözen Z, *FIDIC Güncellenmiş Kırmızı Kitap (2017) Kapsamında Yüklenicinin Hakları* (Legal Yayıncılık 2023).

Sütçü O, 'Yapım İhalelerinde 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ile FIDIC (Kırmızı Kitap) Standart Sözleşmelerinin Karşılaştırmalı Analizi' (Yüksek Lisans, Akdeniz Üniversitesi 2020).

Türegün N, 'FIDIC Açısından İnşaat Sözleşmeleri', *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici – İşletmeci Mühendis ve Hukukçular için Ortak Seminer)* (3. Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1996).

Tüzümen Atik E, 'FIDIC Kırmızı Kitap (New Red Book) Kuralları Uyarınca İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu' (2014) XVIII Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.

Uyanık N, *Yapım İşleri Genel Şartnamesi ve FIDIC Kırmızı Kitap Genel Şartlar'a Göre İnşaat Sözleşme Yönetimi* (3rd edn, Seçkin Yayıncılık 2023).

Wathie D, FIDIC *(Kırmızı Kitap-1999) Çerçevesinde Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde Yüklenicinin İşi Zamanında Tamamlaması ve İş Sahibinin Kabulüne Hazır Hale Getirme Yükümlülüğü* (Aristo Yayınevi 2018).

Yavuz C, Acar F ve Özen B, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2* (11. Baskı, Beta Basım Yayın 2022).